

‘We gaan ons niet tegen elkaar uit laten spelen’

Hassan Jabareen van Adalah over de Wet op de joodse natiestaat

Deze zomer nam de Knesset de Wet op de joodse natiestaat aan. De wet is omstreden omdat hij een bevolkingsgroep – joden – boven alle andere stelt en in strijd is met het internationale recht. Mensenrechtenjurist Hassan Jabareen vindt dat de EU Israël tot de orde moet roepen.

Daphne Meijer

De Brug / oktober 2018

2

Donderdag 19 juli was geen goede dag voor de mensenrechtenjurist Hassan Jabareen. Op die datum nam de Knesset na jarenlang delibereren en discussiëren de Wet op de joodse natiestaat aan. De wet moet dienen als een basiswet, een soort grondwet, en de identiteit van de Staat Israël vastleggen als leidend principe voor andere wetgeving. Hassan Jabareen is de directeur van *Adalah* (‘Recht’ in het Arabisch), een Israelische mensenrechtenorganisatie die opkomt voor de rechten van de Arabisch-Palestijnse minderheid in Israël en Palestijnen in de Palestijnse gebieden wier rechten door de Israelische militaire autoriteiten worden geschonden. Adalah houdt kantoor in Haifa. Sinds Jabareen de organisatie in 1996 oprichtte uit een fusie van het *Galilea Centrum* en de *Arabische Associatie voor Mensenrechten*, heeft het team van juristen 250 keer tegen de Staat geprocedeerd bij het Hooggerechtshof en lagere rechtbanken. Zaken die gingen over het gedwongen verplaatsen van bedoeïenendorpen in de Negev en het verbod op gezinshereniging van Palestijnen aan weerszijden van de groene lijn. Hiernaast voert Adalah een stevige politieke lobby voor gelijke rechten, zowel in Israël zelf als in de internationale arena, bijvoorbeeld bij de VN.

Hassan Jabareen en zijn juristen hebben zich vanaf het prille begin in 2013, toen er in de Knesset voor het eerst over een nieuwe Basiswet werd gesproken, in het debat gemengd. Adalah en andere mensenrechten-ngo's begrepen heel goed wat er op het spel stond: een juridische verankering van de geprivilegieerde status van joodse Israeli's ten opzichte van alle andere inwoners. Deze status is in de loop der jaren al in 65 wetten en regels vastgelegd, met de *Wet op Afwezige Landeigenaren* als meest schrijnende voorbeeld. Een overkoepelende wet waarin dit ideologische superioriteitsdenken juridisch was vastgelegd, bestond er echter nog niet.

In 2017 en 2018 ging het wetsvoorstel door de politiek-juridische molen. Adalah schreef een standpunt-nota en kanaliseerde veel juridisch en maatschappelijk protest, maar het mocht allemaal niet baten. Met een kleine meerderheid van 62 tegen

55 stemmen schaarde de Knesset zich achter de wet. Alle rechtse partijen stemden voor, alle linkse partijen stemden tegen, en de middenpartijen stemden verdeeld, waarbij het argument om tegen te stemmen bij sommige Knesset-leden luidde dat deze wet in het buitenland slechte publiciteit voor Israël zou opleveren.

Adalahs belangrijkste punten van kritiek zijn: de nieuwe wet ondermijnt de rechten van de oorspronkelijke bevolking; hij is in tegenspraak met het Handvest van de VN omdat het zelfbeschikkingsrecht van de oorspronkelijke bevolking van Israël niet wordt erkend en – het meest schokkend – de nieuwe wet stelt de etnische superioriteit vast van een bevolkingsgroep boven andere. Vooral het laatste punt is uniek en een duidelijke stap terug in de tijd: nergens bestaat een grondwet of basiswet die deze ongelijkheid vastlegt. Net zoals bijvoorbeeld de Nederlandse grondwet spreken alle andere grond- en basiswetten juist expliciet van de gelijkheid voor de wet van alle inwoners en aanwezigen. Een ander bezwaar dat de critici, onder wie Adalah, maken: de Wet op de joodse Natiestaat geldt ook in Oost-Jeruzalem en op de Golan-hoogte. Dat is in tegenspraak met het internationale recht, dat stelt dat deze gebieden bezet zijn en niet tot Israël behoren.

Kernpunt van de kritiek is het grote juridisch verschil dat nu gemaakt wordt tussen Arabische en joodse bevolkingsgroepen. Het doel van de staat Israël is, volgens de wet, een staat voor alle joden te zijn en joodse vestiging te bevorderen. Het gaat primair om joodse belangen. Joden hebben daarom collectieve rechten als bevolkingsgroep. Palestijnen hebben die niet; zij hebben alleen enkele individuele rechten. Daarom is het Hebreeuws nu ook de enige officiële taal en heeft het Arabisch die status niet langer.

*Arabische en joodse Israeli's
demonstreren begin augustus
in Tel Aviv tegen de joodse
Natiestaat-wet* »»

De wet werd twee maanden geleden aangenomen, wat merkt u hier van? Hoe is het dagelijks leven van Palestijnen in Israel veranderd?

Hassan Jabareen: 'Waar we voor gewaarschuwd hebben, is gebeurd. Er is meteen geweld losgebarsten tegen Palestijnen in Israel. Misschien heeft u gehoord over de drie Palestijnse mannen uit Sjar'am op het strand bij Haifa die aangevallen werden door een groep joodse racisten? In ons persoonlijke leven heeft het er al toe geleid dat men bang is om ergens alleen naar toe te gaan, naar een plek waar mogelijk ook joden komen. Uit angst voor geweld. Vrouwen reizen liever niet alleen, lopen liever niet alleen over straat. Een Druzische familie werd vernederd bij de veiligheidscontrole op het vliegveld. De mannen zeiden nog "Hé, wacht 's even, wij hebben in het leger gediend," maar dat maakte allemaal niet uit. Het belangrijkste probleem is dat racisten zich niet langer hoeven te verantwoorden. Ze hoeven niet langer bang te zijn dat ze worden opgepakt, en dat ze worden bestraft. Ze kunnen nu ongestoord hun gang gaan.'

FOTO: MATI MILSTEIN

Hassan Jabareen

FOTO: OREN ZIV, ACTIVESTILLS

In het Westen horen wij van pro-Israëlische organisaties en -woordvoerders dat de Wet op de joodse Natiestaat alleen symbolische betekenis heeft en slechts consolideert wat er in de Israëlische praktijk al lang gebeurt. Is dat waar? En wat is hier tegen te doen?

‘Voor een deel klopt dit wel. Het racisme bestond al, dat is echt niet nieuw. Het grote verschil is dat het is verankerd. Het staat nu in de belangrijkste wet. De haat die vele joodse Israeli's voor ons voelen was nooit legitiem. Tot voor kort konden we naar de rechter, om ons recht te halen, om onze gelijkheid voor de wet te laten bekrachtigen. Dat kan nu niet meer, want in de nieuwe wet staat nu dat wij minder waard zijn, tweederangs burgers, niet degenen voor wie de staat bedoeld is, en dat het ok is om ons te haten en ons te discrimineren.’

Past Israël een ‘verdeelt en heerst’-strategie toe om diverse minderheden en kleine gemeenschappen tegen elkaar uit te spelen, zoals de Druzen en de Circassiërs? Zodat de ene minderheid meer rechten krijgt dan de andere, en men zich niet verenigt in gezamenlijke protest?

‘Dat zou Israël misschien wel graag willen, maar onze inschatting is dat dit niet gaat lukken. De Druzen, de Circassiërs, de bedoeïenen, de christelijke Palestijnen en de islamitische Palestijnen: iedereen is het erover eens dat dit een slechte wet is voor ons allemaal en dat we ons niet tegen elkaar uit moeten laten spelen. Het ligt het meest voor de hand dat de regering aan de Druzen speciale uitzonderingsregels aanbiedt, meer budget voor hun dorpsraden en dergelijke. Druzen en bedoeïenen vallen onder de dienstplicht, voor andere minderheden geldt dit niet. De meerderheid van de Druzen heeft deze status aparte echter al afgewezen. Vooral de vrouwen en de jongeren zijn hier heel duidelijk in. De vrouwen zeggen: ‘Wij gaan niet in dienst, waarom zouden onze rechten moeten afhangen van of we wel of niet de dienstplicht hebben vervuld?’ Jongeren zeggen: ‘Onze waardigheid moet hier niet van afhangen, onze waardigheid is verbonden aan het feit dat dit ons thuis is. Wij wonen hier en dit is ons land. Wij zijn ook burgers hier in Israël, dus neem ons niet onze rechten af.’

Er is veel protest tegen de nieuwe wet. Had Adalah dit verwacht?

‘De wet bestendigt racisme dat al bestond, dus wij hadden op het protest in Israël zelf niet voldoende geanticipeerd. Dat heeft ons verrast. Vooral het protest van de Druzen op zaterdagavond 4 augustus. Het was voor het eerst dat zij een demonstratie organiseerden en met een grote afvaardiging naar Tel Aviv kwamen om te demonstreren. Er stonden tienduizenden Druzen op het Rabin-plein. Maar er was ook veel protest van de kant van de Israëlische partijen, ook de zionistische partijen. Ook zij kwamen demonstreren en hebben zich tegen de wet gekeerd. En dat er over de hele wereld zoveel interesse voor onze protesten was, en zoveel kritiek op de wet, dat hadden we echt niet verwacht. Dat joodse organisaties in de VS zoals *J Street*, die in het verleden uiteindelijk toch altijd hun steun betuigden aan de rechtse Israëlische regeringen, dat zij de

wet ook bekritiseerden, dat is heel belangrijk. Dat zij het over ‘Apartheids Israël’ hebben, is van groot belang voor ons. Zonder die druk van buiten verandert er niets, is er geen aanleiding voor de politiek in Israël om de wet aan te passen. Het is cruciaal dat deze protesten worden voortgezet. Ook voor de rechters van het Hooggerechtshof, die zo onder druk staan van rechts, is het essentieel dat zij zich uit het buitenland gesteund weten. Onze zaak, ons bezwaar bij het Hooggerechtshof tegen de wet, heeft die steun van buiten hard nodig.’

Hoe kunnen wij vanuit Nederland helpen?

‘Steun uit het buitenland is cruciaal. De EU moet Israël veroordelen. Gewone Europese burgers moeten de druk op de EU opvoeren en blijven opvoeren. Het is belangrijk dat duidelijk wordt dat deze wet een situatie heeft geschapen die de wereld bekend voor zal komen. Dit is niet nieuw. We zitten in een situatie die lijkt op de Apartheid, die lijkt op de Amerikaanse samenleving van voor de burgerrechtenbeweging, waarin zwarte Amerikanen gelijke rechten afdwongen, die lijkt op wat er ooit gebeurde in de vroegere koloniën van de Europese mogendheden. We vragen aandacht voor de parallellen met de Europese geschiedenis; onze situatie lijkt op wat er gebeurde tijdens het Interbellum, toen in Europa het idee van etnische staten werd omarmd, met de discriminatie en segregatie van bevolkingsgroepen die niet tot die nationale etnische groepen behoorden, als gevolg. Op universiteiten, op campussen, in de kranten; overal moet die boodschap van onze ongelijkheid en discriminatie blijven klinken. De EU moet Israël tot de orde roepen en dat gebeurt alleen als men daartoe van onderop wordt gedwongen door de Europese bevolking.’